



FOCUS: Nr.6 | maart 2015

VERBINDING



Vereniging voor
christelijk onderwijs

Radicali- sering: laten we het over iets anders hebben



Voor meer informatie

kunt u contact opnemen
met de afdeling
Onderwijs & Identiteit:
0348 74 44 44.

Tekst: Guido de Bruin , adviseur identiteit bij Verus

SINDE DE AANSLAGEN IN PARIJS IS HET DEBAT OVER DE OMGANG MET RADICALE UITINGEN VAN LEERLINGEN IN DE KLAS NIET VAN DE LUCHT. MINISTER BUSSEMAKER HEEFT SCHOLEN ZELFS GEMAAND OM NIET WEG TE KIJKEN BIJ SIGNALLEN VAN RADICALISERING. HOOG TIJD OM HET THEMA NAAR EEN HOGER PLAN TE TILLEN: HOE BLIJFT DE SCHOOL EEN 'SCHUURPLEK' WAAR IEDEREEN ERTOE DOET EN WAAR DE BLIK GERICHT IS OP EEN VERBINDENDE SAMENLEVING?

1. *De school als 'schuurplek'*

De school is een plek waar leerlingen zichzelf leren kennen, overtuigingen en opvattingen verkennen, leren omgaan met invloeden van anderen en experimenteren met grenzen. De school is een 'schuurplek' waar veel gezegd mag worden. Aan de pedagoog voor de klas de schone en weerbarstige taak om dit schurende proces te begeleiden en in banen te leiden, stellen ook de leraren Henk ter Haar en Alderik Visser in een onderzoekje onder leraren dat ze daags na de aanslagen in Parijs deden (zie <http://bit.ly/charlieindeklas>). "Op zichzelf is het niet gek dat kinderen en jongeren radicale en intolerante dingen zeggen, hun omgeving nawauwelen, media verkeerd interpreteren en/of graag choqueren", aldus Ter Haar en Visser. "Dat is sociaal en ontwikkelingspsychologisch goed te verklaren, waar het pubers betreft zelfs redelijk 'normaal'. Het is de taak van leraren in hun rol als pedagogen om dit op juiste waarde te schatten en te pareren, dat wil zeggen, er iets mee te doen waar het kind en de groep van kan leren."

Geen sinecure

Het is zeker geen sinecure om dat gesprek goed te voeren en om door te vragen naar de vragen en de pijn die achter het luidkeels verkondigen van extreme standpunten kunnen liggen. Het is begrijpelijk dat docenten zich daarvoor niet altijd voldoende toegerust voelen. De school die 'schuurplek' wil zijn, ondersteunt haar leraren in hun pedagogische taak en faciliteert de professionele dialoog hierover. Er dreigt echter een sfeer te ontstaan waarin achter elke leerling die zich radicaal uit een potentiële jihadganger wordt gezocht en

waarin bij elke extreme uiting de alarmbellen gaan rinkelen en de politie en veiligheidsdiensten in beeld komen. Dat zou weleens averechts kunnen werken, net als de nadruk op burgerschapslessen als tegengif tegen radicalisering, stelt leraar Jasper Rijpma terecht. Hij is zich gaan realiseren dat hij vooral te maken heeft met "obstinate pubers die op hun manier om aandacht vroegen. We namen het vermeende extremisme bloedserieus en gingen erop in door ze 'burgerschapslessen' te geven. Dit had alleen maar een omgekeerd effect. Hoe harder wij de verlichte waarden erin probeerden te rammen, hoe vaker deze leerlingen zich extremistisch uitlieten." ¹

Niemand bang

Natuurlijk hoeft minister Bussemaker de scholen niet te vertellen dat ze alert moeten zijn op signalen dat leerlingen zich isoleren en structureel afwijkend gedrag vertonen. Maar laten ze hun energie vooral steken in het versterken van de gemeenschap waarin iedereen telt en waarin niemand bang hoeft te zijn om wegens afwijkende meningen afgeserveerd te worden.

"Wat je daarvoor nodig hebt, is een sfeer waarin iedereen het gevoel heeft dat hij of zij ertoe doet en gekend wordt", zegt rector Egbert Boerma van het Corderius College in Amersfoort. "Als we zo met elkaar omgaan, hoeft niemand bang te zijn en kunnen we bijna alles aan."

"Je mag bij ons zeggen wat je gelooft zonder bang te zijn", is volgens bestuurder Henk Post een belangrijke waarde van de zeven scholengemeenschappen van CVO Rotterdam – een bestuur met leerlingen van

Een plek waar je ertoe doet

"Primair moet de school de plek zijn waar je ertoe doet. Als een school, als een samenleving dat uitgangspunt niet kiest en uit angst voor radicalisering jongeren hun schuurplek niet gunt – en dat is de school en de buurt nu eenmaal voor veel jongeren in de eerste plaats! – dan kunnen zij zeker in onze broze, botsende wereld radicaliseren.

Radicalisering is van alle tijden. En vooral jongeren moeten daar ruimte voor krijgen. Wie die ruimte indamt uit angst voor radicalisering, roept die juist eerder op. Dat wil niet zeggen dat je jongeren op school niet kunt bevragen op hun ideeën en gedrag. En zonder grenzen kan geen school bestaan. Maar laten die niet gebaseerd zijn op de angst dat mensen een idee, geloof of opvatting hoger stellen dan het leven. That's life.

Paul Boersma, 'De school als schuurplek', in SBM, oktober 2006.

tientallen nationaliteiten, onder wie veel leerlingen met een islamitische achtergrond. Hij sprak onlangs met een islamitische ouder die vertelde dat hij voor een CVO-school had gekozen 'omdat je daar mag geloven'. "Dan heb je het over samen leren, werken en leven", aldus Post. "De basis voor betrokkenheid en tolerantie in de maatschappij wordt daarmee in de klas gelegd."

2. *Kantel het gesprek in de school*

Henk Post vertelt het verhaal van een van de CVO-docenten, die na de aanslagen in Parijs in zijn klassen niet Charlie Hebdo tot uitgangspunt nam voor een gesprek over de vrijheid van meningsuiting, maar een in Nederland gepubliceerde cartoon liet zien die door christenen als kwetsend ervaren kan worden. Hij besprak met de leerlingen wat die cartoon met hem had gedaan. "Wat we nodig hebben, zijn zulke leraren, die zich kwetsbaar opstellen en het gesprek doen kantelen naar de vragen waar het om gaat: hoe willen we in deze samenleving met elkaar omgaan, hoe komen we uit het wij-zij-denken?"

Op een hoger plan

In de schoolgemeenschap (opnieuw) stilstaan bij het samenlevingsperspectief dat de school leerlingen wil meegeven en waarvoor ze oefenplaats wil zijn, kan helpen om het thema op een hoger plan te tillen. Dan gaat het niet meer over de vraag wat je wel en niet mag zeggen en wie zich waardoor gekwetst mag voelen, maar over de vraag op welke samenleving we uit zijn. Dat probeert het Corderius College ook te doen. "Na de gebeurtenissen in Parijs willen we vooral uitstralen dat we in deze school op een andere manier met elkaar omgaan", zegt Egbert Boerma. De school heeft op bepaalde dagen gezamenlijke vieringen (time-outs) per leerjaar in de aula. Per leerjaar bereiden docenten en leerlingen die gezamenlijk voor.

De time-out bij het begin van de veertig-dagentijd heeft dit jaar het thema 'geestelijk vasten' meegekregen. "Daarbij gaat het om de vraag of het erg is om je af en toe in te houden ter wille van de ander", legt Boerma uit. "Dat past bij het uitgangspunt van onze school: de ander mag er zijn en doet ertoe; op die basis willen we vreedzaam met elkaar omgaan."

Hierop sluit een positieve actie met het oog op Pasen aan. Onder het motto 'Je suis une tulipe' planten de leerlingen op de dag van de time-out in totaal 500 tulpenbollen. De tulpen zullen rond Pasen in bloei staan en de kleurrijke gemeenschap uitbeelden die het Corderius College wil zijn. Met als achterliggende gedachte: "Als je jezelf iets ontzegt, komt de ander tot bloei."

Boerma is er zeker van: "Dit werkt door in de gezinnen van onze leerlingen, zeker ook als je het er met ouders over hebt. Wij geven jongeren mee dat ze op een andere manier in de maatschappij kunnen staan." ●

Pedagogiek als wapen

Het gesprek aangaan, insluiten in plaats van uitsluiten, duidelijke regels hanteren – dat is het antwoord van scholen op signalen van radicalisering bij jongeren, stelt de handreiking *Pedagogiek als wapen tegen radicalisering* van het Centrum School en Veiligheid. Die is te vinden op de website van het centrum, www.schoolenveiligheid.nl, samen met onder andere lessuggesties over vrijheid van meningsuiting en links naar publicaties van andere instellingen over radicalisering. Ook de website www.omgaanmetidealen.nl biedt informatie over dit thema voor onder andere het onderwijs.